

матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Хмельницький, 27 січня, 2023 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа. 2023. С. 237–240.

10. Bartleet, B.L.; Grant, C.; Mani, C.; Tomlinson, V. (2020). Global mobility in music higher education: Reflections on how intercultural music-making can enhance students' musical practices and identities. *International Journal of Music Education*. URL: <http://hdl.handle.net/10072/390768>

11. Coessens, K. (2014). The Web of Artistic Practice: A Background for Experimentation. In D. Crispin, & B. Gilmore (Eds.). *Artistic Experimentation in Music : An Anthology* (pp. 69–82). Leuven University Press. URL: <https://researchportal.vub.be/en/publications/the-web-of-artistic-practice-a-background-for-experimentation/fingerprints>

12. Joseph, D., Nethsinghe, R., & Cabedo Mas, A. Creating multicultural music opportunities in teacher education: Sharing diversity through songs. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*. 2018. 43 (5). Pp. 32–47. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1180395.pdf>

REFERENCES

1. Bulatova, L. O. (2016). Muzychne myslennia osobystosti yak sposib muzychnoi komunikatsii [Musical thinking of personality as a way of musical communication]. *Molodyi vchenyi*. № 3 (30). S. 357–361. [in Ukrainian]

2. Hanaba, S., & Pantieliciev, K. (2019). Tvorchist' yak svoboda: kontseptual'ni idei ta praktychni stratehii [Creativity as freedom: Conceptual ideas and practical strategies]. *Psykholohichni nauky*. № 4 (15). S. 60–72. DOI: <https://doi.org/10.32453/5.vi4.377> [in Ukrainian]

3. Darenskyi, V. (2005). "Mova" mystetstva yak fenomen ekzystentsiinoho dialohu [The "language" of art as a phenomenon of existential dialogue]. *Liudynoznavchi studii: zb. nauk. prats' DDPU. Filosofiia. Drohobych : Vymir*. S. 54–63. [in Ukrainian]

4. Zaitseva, A. V. (2017). Khudozhno-komunikatyvna kultura maibutnioho vchytelia muzychnoho mystetstva: teoriia, metodolohiia, metodychni aspekty [Artistic and communicative culture of the future music teacher: theory, methodology, and methodological aspects]. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. 255 s. [in Ukrainian]

5. Kondratenko, H. H., & Plohotniuk, O. S. (2021). Muzychno-vykonavska diialnist' yak zasib formuvannia tvorchoi osobystosti maibutnioho bakalavra muzychnoho mystetstva [Musical-performing activity as a means of developing the creative personality of a future bachelor of musical art]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky*. № 197. S. 115–119. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-197-115-119> [in Ukrainian]

6. Lelet, I. O. (2021). Emotsiynist' vs emotyvnist': vzaimozv'iazok ta rozmezhuвання poniat' [Emotionality vs emotiveness: correlation and distinction of concepts]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia*. № 49. T. 1. S. 106–110.

DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-1.26> [in Ukrainian]

7. Lupak, N. M. (2020). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv mystetstva: zasady intermedialnoi tekhnolohii [Formation of communicative competence of future art teachers: Foundations of intermedial technology]. Ternopil : Pidruchnyky i posibnyky. 452 s. [in Ukrainian]

8. Starovoi, O. (2014). Kreatyvna pryroda innovatsiinoi kultury [The creative nature of innovative culture]. *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Seriia: Filosofiia, pedahohika, psykholohiia*. № 32. S. 36–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_32_7 [in Ukrainian]

9. Tiutiunyk, M. H. (2023). Dialohichnist' v strukturi khudozhno-komunikatyvnoi hotovnosti maibutnioho vykladacha muzychnoho mystetstva [Dialogicality in the structure of artistic and communicative readiness of a future music teacher]. In *Mizhhaluzevi dysputy: dynamika ta rozvytok suchasnykh naukovykh doslidzhen'*: materialy III Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii. Vinnytsia : Yevropeiska naukova platforma. S. 237–240. [in Ukrainian]

10. Bartleet, B. L., Grant, C., Mani, C., & Tomlinson, V. (2020). Global mobility in music higher education: Reflections on how intercultural music-making can enhance students' musical practices and identities. *International Journal of Music Education*. URL: <http://hdl.handle.net/10072/390768> [in English]

11. Coessens, K. (2014). The web of artistic practice: A background for experimentation. In D. Crispin & B. Gilmore (Eds.), *Artistic Experimentation in Music: An Anthology*. Leuven University Press. S. 69–82. URL: <https://researchportal.vub.be/en/publications/the-web-of-artistic-practice-a-background-for-experimentation/fingerprints> [in English]

12. Joseph, D., Nethsinghe, R., & Cabedo Mas, A. (2018). Creating multicultural music opportunities in teacher education: Sharing diversity through songs. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*. № 43(5). Pp. 32–47. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1180395.pdf> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШРАМКО Оксана – кандидат філософських наук, доцент кафедри музичного мистецтва та хореографії Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: філософія мистецтва та мистецької освіти, мистецька педагогіка, музикознавство, музичне виконавство.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHRAMKO Oksana – PhD, Associate Professor of the Department of Musical Art and Choreography at Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Scientific interests: philosophy of art and art education, art pedagogy, musicology, musical performance.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку 20.09.2025 р.

УДК 37.015.3:159.942.5:159.923.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-169-173

ДУНАЄВСЬКА Тетяна –

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0303-8678>

e-mail: tanyaevska@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНOSTІ ТА ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У статті досліджено сучасні педагогічні підходи до розвитку усвідомленості та емоційної стійкості вчителя як ключових чинників гармонійної освіти. Показано, що емоційна грамотність, внутрішній баланс і здатність педагога до саморефлексії визначають якість освітнього середовища, рівень довіри й натхнення серед учасників навчального процесу. Обґрунтовано

необхідність впровадження емоційно-орієнтованих технологій, які сприяють формуванню нової культури педагогічної взаємодії, заснованої на довірі, емпатії та людяності.

У роботі проаналізовано основні наукові підходи до проблеми емоційного інтелекту позитивної психології і гуманістичної педагогіки, що утворюють методологічне підґрунтя дослідження. Представлено результати практичного застосування авторської методики «Управління щастям на рівні почуттів», розробленої Тетяною Дунаєвською. Методика спрямована на розвиток емоційної саморегуляції, рефлексії, усвідомлення власних станів і формування внутрішньої гармонії в педагогічній діяльності.

Дослідження показало, що розвиток усвідомленості допомагає педагогам знижувати рівень емоційного вигорання, підвищувати професійну мотивацію, формувати атмосферу довіри й натхнення у навчальному середовищі. Практичне впровадження методики підтвердило її ефективність у зміцненні психологічної стійкості, підвищенні рівня емоційного інтелекту та формуванні цілісного підходу до професійного розвитку. Отримані результати доводять, що педагогічна діяльність майбутнього потребує поєднання знань і почуттів, а педагог стає носієм культури гармонійного мислення й прикладом внутрішнього спокою та людяності.

Наукова новизна дослідження полягає в інтеграції елементів позитивної психології та коучингового підходу в педагогічну практику, що відкриває перспективи створення емоційно безпечного освітнього середовища. Практичне значення полягає у можливості використання методики в системі підвищення кваліфікації педагогів і розробці навчальних програм, спрямованих на розвиток емоційної компетентності та гармонізації професійного життя.

Ключові слова: усвідомленість, емоційна стійкість, педагогічна культура, позитивна психологія, гармонія, внутрішній баланс, управління щастям.

DUNAIEVSKA Tetiana –

candidate of the second (master's) level of higher education
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0303-8678>

e-mail: tanyaevska@gmail.com

PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES FOR FORMING AWARENESS AND EMOTIONAL RESILIENCE IN THE EDUCATIONAL PROCESS

The article examines modern pedagogical approaches to developing teachers' mindfulness and emotional resilience as key factors of a harmonious educational process. It demonstrates that emotional literacy, inner balance, and the teacher's capacity for self-reflection determine the quality of the educational environment, the level of trust, and the inspiration among all participants in the learning community. The need to implement emotion-oriented technologies is substantiated—tools that help teachers not only acquire professional knowledge but also cultivate emotional stability, empathy, and humanity as a personal and professional foundation. The paper analyzes the theoretical frameworks of emotional intelligence positive psychology, and humanistic pedagogy, which together create the methodological basis of the research. It presents the results of the practical application of Tetiana Dunaievska's authorial method "Happiness Management at the Emotional Level," aimed at fostering emotional self-regulation, reflection, and awareness of one's own states in pedagogical practice.

The research findings confirm that developing mindfulness helps educators reduce emotional burnout, increase professional motivation, and create a climate of trust and inspiration within educational settings. The implementation of emotion-oriented pedagogical technologies strengthens teachers' psychological resilience, raises their level of emotional intelligence, and encourages a holistic approach to professional growth.

The scientific novelty of the study lies in integrating the principles of positive psychology and coaching methodology into pedagogical practice, forming the foundation for emotional safety and sustainable professional well-being. The practical significance is expressed in the possibility of using this method in teacher training and qualification programs, promoting the development of emotional competence, balance, and harmony in the modern educational process. These findings expand the theoretical understanding of teacher well-being and contribute to shaping the concept of emotionally intelligent education of the future.

Key words: mindfulness; emotional resilience; pedagogical culture; positive psychology; harmony; inner balance; happiness management.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна освіта переживає глибоку трансформацію. У центрі цих змін – не технології й методики, а людина. Її здатність відчувати, розуміти себе та взаємодіяти зі світом усвідомлено стає новою основою педагогічного процесу. Освіта вже не може бути лише передачею знань – вона перетворюється на простір розвитку особистості, де важливо навчитися бути в гармонії з собою, з іншими та зі світом.

Роль педагога сьогодні набагато ширша, ніж просто навчання. Учитель стає провідником змін – тим, хто допомагає розкрити потенціал, підтримує віру в себе, створює атмосферу прийняття і натхнення. Але для цього самого педагога потрібна внутрішня стійкість: уміння залишатися в рівновазі навіть тоді, коли зовнішній світ сповнений викликів і невизначеності.

Інформаційні перевантаження, соціальні потрясіння, швидкий темп життя – усе це вимагає від педагогів не лише знань, а нової якості при-

сутності. Бути в балансі, чути себе, вміти розпізнавати свої емоції – це вже не розкіш, а професійна потреба. Адже саме емоційний стан учителя формує атмосферу класу, рівень довіри в колективі та ставлення учнів до навчання.

Дослідження в галузі позитивної психології (М. Seligman, А. Brooks) показують: щастя, задоволення роботою та внутрішня стабільність виникають не через зовнішні досягнення, а через здатність людини усвідомлено керувати власними емоціями. Цей принцип особливо важливий для педагогів, які щодня взаємодіють з іншими, передаючи не лише знання, а й власний емоційний стан.

Попри зростаючу увагу до теми емоційного інтелекту, педагогічна практика досі рідко включає системні методи розвитку емоційної компетентності. Тому актуальність даного дослідження полягає у пошуку таких педагогічних технологій, які допомагають учителю зберігати гармонію, натхнення та віру в себе, передаючи цей стан своїм

учням. Освітній процес майбутнього – це не тільки формування знань, а й створення середовища, де людина почувається прийнятою, розуміє себе і світ через досвід почуттів. Саме педагог стає тим, хто задає цей тон – через власну усвідомленість, емпатію та здатність бути присутнім у моменті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема емоційної стійкості та усвідомленості в освіті все частіше стає предметом наукових розвідок. Дослідники наголошують: ефективність навчання залежить не лише від методик чи рівня інтелектуального розвитку, а насамперед – від здатності вчителя розуміти себе, керувати власними станами й створювати навколо себе атмосферу психологічної безпеки.

Сучасна педагогічна наука розглядає розвиток емоційної компетентності як невід’ємну частину професійного становлення. Теоретичні засади цієї теми ґрунтуються на роботах таких відомих учених, як D. Goleman [6], M. Seligman [8], C. Rogers [7], Л. Виготський [2], І. Бех [1], О. Савченко [3] та інші. Їхні праці дозволяють глибше зрозуміти, як поєднати інтелектуальний і емоційний розвиток у педагогічному процесі.

D. Goleman [6] довів, що емоційний інтелект має не менше значення, ніж традиційні когнітивні здібності. Саме здатність усвідомлювати власні почуття, розпізнавати емоції інших і реагувати з позиції розуміння визначає ефективність міжособистісної взаємодії.

M. Seligman [8], засновник позитивної психології, показав, що стійке відчуття щастя формується через розвиток вдячності, оптимізму та внутрішнього прийняття життя, а не через зовнішні досягнення.

C. Rogers [7] у межах гуманістичної педагогіки підкреслював: справжнє навчання відбувається там, де є довіра, підтримка і свобода самовираження. Його ідеї глибоко перегукуються з тим, як сучасні педагоги прагнуть будувати відкритий, емпатійний освітній простір.

Українські дослідники також роблять вагомий внесок у розвиток теми емоційної усвідомленості в освіті.

І. Бех [1] розглядає виховання як процес духовного зростання, у якому центральне місце займає особистісна зрілість і моральна свідомість педагога.

О. Савченко [3] акцентує увагу на тому, що позитивне емоційне середовище є передумовою ефективного навчання, адже саме через емоції дитина засвоює знання глибше.

К. Ушинський [4] ще у XIX столітті писав про єдність розумового, морального та емоційного розвитку людини, вбачаючи в цьому основу справжнього виховання.

Варто зазначити, що сучасні наукові праці (2020–2024 рр.) усе частіше звертають увагу на профілактику емоційного вигорання серед педагогів, розвиток культури рефлексії та навичок саморегуляції. Проте, як показує аналіз, більшість досліджень зосереджені на психологічному аспекті проблеми, тоді як педагогічний вимір – як навчити емоційній грамотності і як інтегрувати ці навички

в освітній процес – поки що недостатньо розроблений.

Таким чином, існує потреба в осмисленні емоційно-орієнтованих педагогічних технологій не як додаткового інструмента, а як невід’ємної частини професійної культури вчителя. Це відкриває новий напрям для наукових і практичних пошуків – розвиток освіти, у центрі якої стоїть людина з її внутрішнім світом, почуттями, вірою та цінностями.

Мета статті. Метою цього дослідження є розкриття педагогічних технологій, що сприяють розвитку усвідомленості та емоційної стійкості педагогів, а також опис практичного досвіду впровадження авторської методики «Управління щастям на рівні почуттів». Йдеться не лише про теоретичне обґрунтування значення емоційної компетентності, а насамперед – про пошук шляхів, які дозволяють учителю залишатися в балансі, зберігати натхнення і внутрішній спокій навіть у складних життєвих чи професійних ситуаціях.

Освітній процес майбутнього – це не лише знання – це середовище, де педагог є прикладом гармонії, людяності й внутрішньої сили. Тому головним завданням цього дослідження стало виявити, як саме через емоційну грамотність можна підвищити якість освіти, зменшити рівень вигорання та зміцнити професійну мотивацію педагогів.

У межах поставленої мети визначено такі завдання:

1. проаналізувати сучасні наукові підходи до формування усвідомленості та емоційної компетентності педагога;
2. виявити педагогічні умови, що сприяють розвитку внутрішньої стійкості;
3. представити авторську методику «Управління щастям на рівні почуттів» як практичний інструмент розвитку емоційної саморегуляції;
4. узагальнити результати її впровадження у навчальних та тренінгових програмах для педагогів та студентів педагогічних спеціальностей;
5. показати, як розвиток усвідомленості впливає на ефективність педагогічної взаємодії та атмосферу навчального середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методи та підходи дослідження. Дослідження ґрунтується на поєднанні теоретичного аналізу, емпіричних спостережень та практичного досвіду впровадження емоційно-орієнтованих технологій у педагогічну діяльність.

Теоретичну базу становлять праці D. Goleman, M. Seligman, C. Rogers, Л. Виготського, І. Бека, О. Савченко та інших учених, які наголошують на важливості гуманізму, духовності та розвитку внутрішнього світу людини у педагогіці.

Серед використаних методів – аналіз, синтез, узагальнення, педагогічне моделювання та контент-аналіз відгуків учасників навчальних програм. Особливе місце посіли спостереження за емоційною динамікою педагогів, які брали участь у тренінгах із розвитку усвідомленості.

Авторська методика «Управління щастям на рівні почуттів». Ця методика створена на

основі більш ніж двадцятирічного досвіду індивідуальної та групової роботи автора у сфері коучингу та емоційного розвитку.

Її основна ідея – **щастя не є станом випадковості, воно формується через усвідомлене ставлення до власних почуттів**. Людина, яка розуміє свої емоції, може не лише керувати ними, а й перетворювати їх на ресурс – для життя, навчання, натхнення і взаємодії.

Методика складається з семи рівнів роботи з почуттями – від розпізнавання базових емоцій до інтеграції усвідомлених станів у повсякденне життя. Кожен рівень включає три етапи:

1. Діагностичний. Людина вчиться усвідомлювати свій стан, розпізнавати причини емоцій і бачити, як вони впливають на поведінку.

2. Практичний. Використовуються техніки роботи з тілом, диханням, увагою, словом. Це вправи на розслаблення, заспокоєння, відновлення енергії.

3. Рефлексивний. Людина осмислює досвід, навчається приймати себе, формує нові моделі реагування і взаємодії.

Цей підхід поєднує те, що у педагогічній практиці часто розділяють: логіку і почуття, знання і проживання, аналіз і натхнення.

Методика створює умови для внутрішньої трансформації педагога – коли професійна діяльність стає не джерелом виснаження, а простором росту, довіри і натхнення.

Результати впровадження показали, що педагоги, які пройшли навчання за цією програмою, демонструють вищий рівень емоційної саморегуляції, більше спокою у взаємодії з учнями, а також зростання мотивації й задоволення своєю роботою.

Багато учасників відзначали, що вперше змогли побачити свої емоції не як «слабкість», а як джерело розуміння і сили. Вони почали реагувати на стрес із більшою усвідомленістю, що зменшило рівень емоційного напруження і сприяло створенню більш гармонійної атмосфери в колективах.

Результати дослідження. Проведене дослідження підтвердило ефективність використання емоційно-орієнтованих педагогічних технологій у навчальному процесі. Спостереження, анкетування та аналіз відгуків учасників показали, що розвиток усвідомленості безпосередньо впливає на професійне становлення педагога, його емоційний баланс та здатність зберігати внутрішню стабільність навіть у складних чи стресових умовах.

Педагоги, які брали участь у програмах, побудованих на методиці «Управління щастям на рівні почуттів», відзначали помітні позитивні зміни – у самопочутті, у ставленні до своєї роботи, у рівні впевненості та внутрішнього спокою. Вони зазначали, що стали уважнішими до власних емоційних реакцій, навчилися своєчасно відновлювати ресурс і зберігати гармонію у повсякденній педагогічній діяльності.

Серед найпомітніших тенденцій, які спостерігалися:

Покращення емоційної саморегуляції. Учасники навчилися розпізнавати власні емоції,

розуміти їх природу й використовувати цей досвід конструктивно у взаємодії з іншими.

Зростання професійної мотивації. З'явилося відчуття натхнення, зацікавленість у саморозвитку, бажання творити зміни у своїй професійній сфері.

Поглиблення комунікації. Педагоги відзначали підвищення рівня емпатії, довіри та розуміння потреб колег і учнів, що позитивно вплинуло на атмосферу в колективах.

Формування внутрішньої гармонії. Зросло відчуття спокою, впевненості та задоволення від професійної діяльності, з'явилася здатність зберігати рівновагу навіть у періоди перевантаження.

Якісний аналіз письмових рефлексій учасників показав, що ключовим результатом стало усвідомлення прямого зв'язку між власним емоційним станом і ефективністю професійної діяльності. Багато педагогів зазначали, що навчання допомогло прийняти свої почуття як природну частину людського досвіду – не як слабкість, а як силу, яка дає глибше розуміння себе та інших. Отримані результати засвідчили, що впровадження емоційно-орієнтованих підходів створює основу нової культури педагогічної взаємодії – культури довіри, людяності й натхнення.

Такий підхід не лише запобігає емоційному вигоранню, а й формує позитивний, гармонійний освітній простір, де кожен відчуває підтримку, прийняття і сенс своєї професійної місії.

Висновки та перспективи подальших розвідок напреду. Проведене дослідження засвідчило, що розвиток усвідомленості та емоційної стійкості педагога є не просто бажаною якістю, а стратегічною потребою сучасної освіти. Внутрішній стан учителя безпосередньо впливає на атмосферу в колективі, рівень довіри, мотивації та загальне психологічне благополуччя всіх учасників освітнього процесу. Саме тому педагог, який володіє емоційною грамотністю, здатен не лише ефективно навчати, а й надихати – створюючи простір, де знання поєднуються з людяністю, а навчання стає процесом зростання і внутрішнього розвитку.

Отримані результати підтвердили, що:

- усвідомленість є фундаментом педагогічної зрілості, адже допомагає бачити глибше, розуміти мотиви поведінки, реагувати не через контроль, а через розуміння;

- емоційна стійкість є показником професійного здоров'я педагога і формується завдяки практикам саморефлексії, розвитку емпатії та прийняттю власних почуттів;

- емоційно-орієнтовані педагогічні технології підвищують ефективність навчального процесу, сприяють створенню гармонійного психологічного клімату та профілактиці емоційного вигорання;

- позитивна психологія [5; 7] науково доводить, що щастя й внутрішня стабільність є результатом усвідомленого управління емоціями, розвитку вдячності та співчуття;

- авторська методика «Управління щастям на рівні почуттів» продемонструвала практичну ефективність у формуванні стану внутрішнього балансу, гармонії та натхнення серед педагогів і слухачів освітніх програм. Таким чином, педагогічна

діяльність нового часу неможлива без емоційної зрілості, гнучкості та внутрішнього ресурсу. Це не лише особисті якості, а професійні компетентності, які визначають якість освіти та рівень взаєморозуміння в суспільстві. Педагог майбутнього – це людина, яка зберігає гармонію всередині себе й ділиться нею з іншими.

Перспективи подальших розвідок напрому полягають у:

- розробці тренінгових програм і навчальних курсів із розвитку емоційної компетентності педагогів;
- інтеграції методики «Управління щастям на рівні почуттів» у систему підвищення кваліфікації освітян;
- створенні діагностичних інструментів для оцінки рівня емоційної усвідомленості вчителів;
- проведенні міждисциплінарних досліджень, що поєднують педагогіку, психологію та коучингові підходи до розвитку особистості.

Розвиток цих напрямів сприятиме формуванню нової гуманістичної моделі освіти – освіти, у центрі якої стоїть людина зі своїми почуттями, внутрішнім світом і здатністю жити в гармонії з собою та з іншими.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бех, І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь. 2003.
2. Виготський Л. С. Мислення і мова. Київ: Педагогіка. 1999.
3. Савченко О. Я. Розвиток сучасної української початкової освіти: здобутки, проблеми, перспективи. Київ: Педагогічна думка. 2012.
4. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології. Київ: Радянська школа. 1983.
5. Brooks A. Build the Life You Want: The Art and Science of Getting Happier. New York: Penguin Random House. 2023.
6. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books. 1995.
7. Rogers C. R. Freedom to Learn for the 80's. Columbus, OH: Charles Merrill. 1983.
8. Seligman M. E. P. Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-Being. New York: Free Press. 2011.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (2003). Vychovannya osobystosti: U 2 kn. Kn. 1: Osobystisno oriyentovanyu pidkhhid: teoretyko-tekhnologichni zasady [Education of personality: In 2 books. Book 1: A personality-oriented approach: theoretical and technological principles]. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian]
2. Vygotskyi, L. S. (1999). Myslennya i mova [Thinking and speech]. Kyiv: Pedahohika. [in Ukrainian]
3. Savchenko, O. Ya. (2012). Rozvytok suchasnoyi ukrayinskoyi pochatkovoyi osvity: zdobutky, problemy, perspektyvy [Development of modern Ukrainian primary education: achievements, problems, perspectives]. Kyiv: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian]
4. Ushynskiy, K. D. (1983). Lyudyna yak predmet vykhovannya. Sproba pedahohichnoyi antropolohiyi [Man as a subject of education. An attempt at pedagogical anthropology]. Kyiv: Radianska shkola. [in Ukrainian]
5. Brooks, A. (2023). Build the Life You Want: The Art and Science of Getting Happier. New York: Penguin Random House. [in English]
6. Goleman, D. (1995). Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. New York: Bantam Books. [in English]
7. Rogers, C. R. (1983). Freedom to Learn for the 80's. Columbus, OH: Charles Merrill. [in English]
8. Seligman, M. E. P. (2011). Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-Being. New York: Free Press. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ДУНАЄВСЬКА Тетяна – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Наукові інтереси: розвиток емоційного інтелекту, усвідомленості та психологічного благополуччя особистості.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

DUNAIEVSKA Tetiana – candidate of the second (master's) level of higher education H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Scientific interests: development of emotional intelligence, awareness and psychological well-being of the individual.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку 22.09.2025 р.

УДК 37.013.42:172:37.034

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-173-178

ЖУКОВ Василь –

доктор філософії, доцент,
докторант кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7845-6222>
e-mail: vasil.zhukov@hnpu.edu.ua

МОРАЛЬНИЙ ВИБІР У СТРУКТУРІ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Статтю присвячено актуальній проблемі підготовки майбутнього вчителя до морального вибору. Автором з'ясовано суть морального вибору як філософської та етико-педагогічної категорії. Зазначено, що як філософська категорія моральний вибір визначає не просто акт віддання переваги одному з декількох варіантів, а складний духовно-практичний процес, у якому людина як